

Прущак Т. В.

студентка СВО бакалавр, спеціальності Середня освіта (Природничі науки),

Цимбалюк В.В.

студентка СВО бакалавр, спеціальності Середня освіта (Природничі науки),

Павлюк Є.М.,

студентка СВО бакалавр, спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Науковий керівник – к.п.н., доц. Н.В. Баюрко

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

На сучасному етапі розвитку суспільства дедалі більшої актуальності набувають питання екологічних викликів. Зміна клімату, втрата біорізноманіття, забруднення повітря і води, деградація ґрунтів та інші проблеми людства впливають на здоров'я та добробут населення, економіку та соціальну стабільність країн. Розв'язання таких масштабних завдань вимагає підвищення рівня екологічної свідомості та відповідальності серед усіх верств населення, в тому числі майбутніх фахівців освітньої галузі.

Значний вплив на екологічну свідомість майбутніх поколінь мають вчителі природничих дисциплін, зокрема біології. Вони не тільки передають знання, а й формують мотиваційно-ціннісне ставлення учнів до навколишнього середовища. Для ефективного виконання окреслених завдань майбутні педагоги повинні опанувати навчальними дисциплінами циклу загальної і професійної підготовки.

Проблему екологічної освіти майбутніх учителів біології всебічно висвітлено в працях Н. Баюрко, О. Мехед, І. Мозуль, І. Повлін, І. Кореневої, В. Хрик та ін. Різні аспекти європейського досвіду екологічної освіти досліджували Л. Хендрікссон (Швеція), А. Мартінес (Іспанія), Й. Вайгель (Німеччина), П. Річчі (Італія) та М. Лефевр (Франція) та ін.

Водночас, виникнення нових екологічних викликів призводить до посилення уваги до наукових пошуків і практичних напрацювань. Підвищення якості екологічної освіти майбутніх учителів біології потребує постійного оновлення компетентностей, вдосконалення освітніх професійних програм та впровадження інноваційних методик навчання. Актуальним є також вивчення європейських підходів до навчальних практик, ефективність яких експериментально перевірено у різних країнах світу, з метою їх адаптації та впровадження в українську систему освіти.

Екологічна освіта, на думку дослідників В. Хрика, І. Повлін та І. Мозуль, відрізняється такими основними аспектами, як відкритість до нових ідей, багатовимірність підходів, акцент на постійний творчий пошук та відповідність синергетичній картині світобудови [4, с. 130]. Вона не просто додається до загальної освіти, а має стати невід'ємною складовою будь-якого рівня освітньої системи та підготовки фахівців. Зміст екологічної освіти змінюється відповідно до суспільно-політичних і соціально-економічних умов, проблем стану природного середовища в різних країнах та регіонах.

На думку О. Мехед, основне завдання вчителя полягає не лише у збагаченні учнів різноманітними знаннями, а й у формуванні умінь і навичок самореалізації себе у соціумі та розвитку духовної самосвідомості [2, с. 116].

Науковці стверджують, що екологічна освіта сприяє формуванню екологічної свідомості, що дозволяє дітям реально сприймати екологічні проблеми, гуманно підходити до їх вирішення та вчитися жити в гармонії з природою [1, с. 274]. У контексті Нової української школи розвиток екологічної освіти майбутніх учителів біології в Україні є ключовим напрямком, орієнтованим на модернізацію освітнього процесу та підготовку компетентних педагогів, здатних впроваджувати сучасні підходи до викладання біологічних наук.

Згідно з принципами Нової української школи, екологічна освіта виступає як важлива складова змісту навчальних програм. Здобувачі отримують глибокі знання про екосистеми, біорізноманіття, вплив діяльності людини на навколишнє середовище та засоби його охорони. Нова українська школа сприяє розвитку критичного мислення, творчих умінь та навичок співпраці, що дозволяє майбутнім вчителям біології ефективно впроваджувати інтерактивні методи навчання та підходи до розв'язання реальних екологічних проблем [3].

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського на кафедрі біології природничо-географічного факультету крім теоретичного навчання, студенти активно залучаються до практичних заходів: експедицій з вивчення регіональних природних комплексів, участі у екологічних проєктах, наукових досліджень тощо. Це сприяє їхній підготовці до професійної діяльності, зокрема, до екологічної освіти підростаючого покоління під час педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти, впровадженню принципів сталого розвитку в освітній процес України [1].

Важливим кроком для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних сприяти сталому розвитку і вирішувати екологічні виклики сучасного світу, є інтеграція найкращих європейських практик в екологічну освіту майбутніх учителів біології в Україні. Такий підхід дозволяє підготувати майбутніх учителів до ролі агентів змін у своїх спільнотах. Це означає, що вони не тільки навчатимуть своїх учнів, але й активно сприятимуть розвитку екологічної культури місцевих громад [7].

Опрацювання наукових джерел, аналіз теорії та практики екологічної освіти майбутніх учителів біології дозволяють окреслити кілька ключових елементів, які є запорукою успішності відповідних процесів у провідних країнах Європейського Союзу:

- інтеграція екологічної освіти в навчальні плани з початкової до університетської освіти, що забезпечує безперервність та систематичність у засвоєнні знань про навколишнє середовище;
- екологічна освіта повинна охоплювати різні галузі знань, такі як біологія, географія, хімія, фізика та соціальні науки – це допомагає здобувачам зрозуміти комплексність екологічних проблем та розвивати системне мислення;
- невід'ємною частиною екологічної освіти визначаються також практичні заняття та польові дослідження у ході яких майбутні учителі біології набувають практичних навичок, розвивають спостережливість та критичне мислення;
- співпраця з місцевими та міжнародними екологічними організаціями,

що дозволяє студентам брати участь у реальних проєктах та ініціативах, спрямованих на збереження навколишнього середовища;

– використання сучасних технологій та мультимедійних ресурсів, інтерактивних навчальних матеріалів, віртуальних лабораторій та онлайн-курсів сприяють глибшому розумінню екологічних процесів та проблем. У багатьох європейських країнах активно використовуються цифрові платформи для екологічної освіти.

Розглянемо кілька прикладних кейсів з досвіду країн Європейського Союзу. Так, у Фінляндії екологічна освіта є важливою частиною національного навчального плану. Вчителі проходять спеціалізовану підготовку, яка включає курси з екологічної освіти. Університети Німеччини пропонують численні програми з екологічної освіти, включаючи польові дослідження та співпрацю з місцевими екологічними організаціями. Швеція велику увагу приділяє міждисциплінарним підходам та використанню сучасних технологій у навчанні. Іспанія та Італія також активно інтегрують екологічні курси в свої освітні програми, зосереджуючись на практичному навчанні та екологічних проєктах, які залучають студентів до реальних екологічних ініціатив та досліджень [5, 6].

Таким чином, застосування європейського досвіду в Україні може сприяти підвищенню рівня екологічної свідомості серед майбутніх учителів біології та їхніх учнів, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на стан навколишнього середовища. При цьому, важливо акцентувати увагу на модернізації змісту практичних аспектів навчання, зокрема на вивчення біорізноманіття та екологічних проблем сучасного світу.

Список використаних джерел:

2. Баюрко, Н., Казьмірчук Н. (2024). Екологічна освіта – рушійна сила сталого розвитку: європейський досвід. Наукові перспективи. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/10210/10265>.
3. Мехед, О. Б. (2024). Формування духовних цінностей майбутніх вчителів біології та основ здоров'я під час навчання у закладі вищої освіти. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/10024>.
4. Нікітченко Л. О., Баюрко Н. В. Організація дистанційного навчання учнів на уроках біології. Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. № 2. 2022. С.7-17.
5. Хрик, В. М., Повлін, І. Е., & Мозуль, І. В. (2023). Теоретичні основи екологічної свідомості майбутніх фахівців як соціально-педагогічна проблема. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (209), 128-132. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-128-132>.
6. Фрицюк В. А., Опушко Н. Р., Баюрко Н. В., Губіна С.І. Розвиток професійної освіти в Німеччині: аналіз досвіду, перспективи імплементації. Наукові інновації та передові технології (Серія «Педагогіка»). 2023. №12 (26). С. 629-642.
7. Bezeljak P, Scheuch M, Torkar G. (2020). Understanding of Sustainability and Education for Sustainable Development among Pre-Service Biology Teachers. Sustainability. Vol. 12(17):6892. <https://doi.org/10.3390/su12176892>.
8. Imara K, Altinay F. (2021). Integrating Education for Sustainable Development Competencies in Teacher Education. Sustainability.; 13(22):12555. URL: <https://doi.org/10.3390/su132212555>.